

bevételeig. Tárgyalások folynak a nagyobb kiadókkal a folyóiratcikkek elektronikus úton történő küldéséről is.

A szolgáltatást a szerzői jogdíjak figyelembevételével tervezték. Mielőtt a felhasználó döntene a megrendelésről, a képernyőn az összes költséget láthatja. A felhasználó saját számlát is nyithat, amelyről kéréseit fizeti – teljes diszkréció mellett.

A jövő

Az INSIDE további fejlesztése egyrészt az adatbázis bővítésére irányul, hogy a British Library

állományából annyi dokumentum váljék elérhetővé, amennyi csak lehetséges. A másik irány, hogy szűk szakterületek, kutatási témák számára információs szakemberek álljanak rendelkezésre. A dokumentumok elektronikus úton történő továbbítására is tettek lépéseket.

ROMAN, R.: INSIDE – an integrated searching, ordering and delivery service from the British Library. = Information Services and Use, 16. köt. 3–4. sz. 1996. p. 179–183./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Az Edinburgh Engineering Virtual Library – műszaki információk az Interneten

1993-ban jelent meg az Egyesült Királyságban a sokszor idézett *Follet*-jelentés, amely azt vizsgálta, hogyan birkózhatnak meg a felsőoktatási könyvtárak a növekvő hallgatói létszámmal, a felsőoktatási (oktatási és kutatási) információk robbanásával. Ezt követően hozták létre az Electronic Libraries Programme-t (eLib), amely három év alatt 15 millió fontot fordít több mint 60 projektre (ezek tárgya az elektronikus dokumentumszolgáltatás, az elektronikus folyóiratok kiadása, a digitalizálás, a kérésre történő publikálás, a továbbképzés és témafigyelés, a különböző szakterületek hálózati forrásaihoz való hozzáférés). Az utóbbi típusú eLib projekteket angol elnevezésük – access to network resources – alapján ANR projekteknak nevezik.

A hét ANR projekt egyike az *Edinburgh Engineering Virtual Library* (EEVL = edinburghi virtuális műszaki könyvtár), amely az edinburghi Heriot-Watt University és hat másik egyetem összefogásával zajlik.

Miért van szükség az EEVL-re?

Az Internet a statisztikák szerint megdöbbentő ütemben fejlődik. A használóknak nincs idejük, hogy a hálózati források labirintusában keresgéljenek, vagy akárcsak követni próbálják az új információforrások megjelenését. Az Internet jelenleg egy kaotikus információs bazárba hasonlít, amely nehezen használható, időigényes a keresgélés benne, heterogén minőségű (ellenőrizetlen, szervezetlen) forrásokat tartalmaz. A kereső és indexelő szolgáltatások legtöbbje nem az Egyesült Királyságból származik, ezért lassú, emellett nem is tárja fel kielégítően az Egyesült Királyság forrásait. A tárgy szerinti hozzáférés különösen problematikus: a helyileg összeállítható jegyzékek nem naprakészek, a keresőautomaták az egyedi indexelés miatt túl sok keresési zajt eredményeznek.

Az EEVL nem kíván a meglévő szolgáltatások helyébe lépni, hanem ki szeretné azokat egészíteni. Az Egyesült Királyság műszaki felsőoktatási szakemberei számára a források legjavának (core resources) leírásai alapján egy hálózati virtuális gyűjteményt szándékozik kialakítani.

A projekt célja és menetrendje

Az oktatók, kutatók és hallgatók számára az EEVL-ben kikeresik, minőségileg megszürik, katalogizálják, osztályozzák és indexelik a hálózati forrásokat, és a World Wide Weben ingyenesen hozzáférhető adatbázisban tárják fel őket. Az eredmény a források értéknövelt leírásait tartalmazó, szervezett adatbázis lesz, amelynek egyes rekordjairól az érdeklődők el is tudják dönteni, érdemes-e kapcsolódni az ismertetett forrásokhoz. A keresőautomaták ezzel szemben csak címinformációt adnak, vagy automatikusan generált, kódolt részleteket, és egyenként kapcsolatba kell lépni a források webhelyeivel.

Az EEVL projekt 1995 augusztusában indult. Két évig az eLib program finanszírozza. Első szakaszában az infrastruktúrát hozzák létre, hogy a WWW-n keresztül beviessék az adatbázisba a kiemelt források leírásait. Az adatbázis kísérleti kipróbálása most folyik hat egyetemi könyvtárban.

A források kiválasztása

Az EEVL munkatársai és részt vevő könyvtárak szakinformatikusai a következő kritériumokat alkalmazzák: információtartalom, eredet, hitelesség, használhatóság, tartósság, megbízható hozzáférés, speciális jellemzők az egész gyűjteményhez képest. Kiszűrik az elavult, a nem megfelelő, helyi vonatkozású, el nem érhető tételeket. Röviden leírják a kiválasztott forrásokat, a forrás típusa szerinti hívójellel, továbbá osztályozási jelzettel és

kulcsszavakkal látják el őket. Saját osztályozási rendszert használnak, amely lazán kapcsolódik az Engineering Information Inc. E-i osztályozási rendszeréhez, és az ETO-val szemben igen rugalmasnak mondható. A leírásokhoz hozzátesszik a hálózati lelőhelyet és egyéb adminisztratív információkat (a rekord létrehozásának és módosításának ideje, megjegyzések, e-mail stb.). A hálózati címek gyakori változásait ismerve rendszeresen ellenőrzik az adatbázis kapcsolódási pontjait.

Az EEVL tartalma

Az EEVL nem törekszik az Interneten megtalálható minden műszaki információforrás szerepeltetésére, inkább kisebb, célratörőbb gyűjtemény kialakítása a célja. Előnyben részesíti az egyesült királysági forrásokat és átfogó teljességre törekszik ezek felvételénél; a világ egyéb, jó minőségű forrásait válogatva veszi fel.

A gyűjtemény törzsanyaga a következő szakterületeket öleli fel: vegyipar, építőipar, villamosipar, környezetvédelmi technika, gép- és kőolajipar. Az állandóan alakuló gyűjtőkörben a következő forrástípusok szerepelnek jelenleg: felsőoktatási, társadalomtudományi, kereskedelmi és kormányzati információs szerverek, könyvtári katalógusok, elektronikus folyóiratok, adatbázisok, forráskalauzok, oktatási anyagok, segédletek, konferencia-

hirdetmények, állásajánlatok, szabványok és szabalmak, levelezőlisták, kutatási projektek és központok, szabadon felhasználható szoftverek.

Az EEVL-szolgáltatás

Eleminek végső formáját még nem határozták meg, hasonló lesz a már működő két ANR-szolgáltatáshoz (SOSIG = Social Science Information Gateway, OMNI = Organizing Medical Networked Information). Kezdetben keresésre, böngészésre, javaslattételre, az EEVL-be felveendő források közzétételére, e-mail üzenetek küldésére lesz lehetőség.

A kereséshez egyszerű keresőrendszer: Boole-operátorok és csonkolás (az alapértelmezés: AND), valamint összetett keresőképernyő (ez bizonyos mezőkre korlátozott keresést is lehetővé tesz) közül lehet választani. A böngészés átfogó tárgyszavakkal történhet, szűkítésre forrástípusok szerint lesz mód. Az elektronikus postához Web-interfész áll rendelkezésre. Az EEVL a későbbiekben szolgáltatóközpontja lehet majd néhány szakterületi tájékoztató szolgáltatásnak.

/MOFFAT, M.: An EEVL solution to engineering information on the Internet. = Aslib Proceedings, 48. köt. 6. sz. 1996. p. 147-150./

(Hegyközi Ilona)

CD-ROM keresőrendszerek a teljes szövegű adatbázisokhoz

A CD-ROM népszerű és gyorsan fejlődő információhordozó. 1988 óta csaknem minden évben megduplázódott a kiadott címek száma, 1994 elejére ez a szám 6529 lett, ezek közül 2758 teljes szövegű. A jelen kutatás során ezek közül csak az angol nyelvűeket vizsgáltuk, ilyen 2111 akadt. A CD-ROM címek számának növekedését követi a keresőrendszerek száma is.

1993-ban 4519 cím közül 1543 volt teljes szövegű, 186 megnevezett keresőrendszerrel. A TFPL CD-ROM Directory 1993. januári 10. és 1994. januári 12. kiadása között az adatbázisok számában 37, a keresőszoftverekben 23%-os növekedés mutatkozik.

1994 januárjában a teljes CD-ROM-piacon 6529 címre 542 keresőrendszer jutott, átlagosan 12 cím egy rendszerre. A teljes szövegű piac még töredékesebb, ott az arány csak 9 címre egy keresőrendszer, 229 keresőrendszer közül 114-et csak egy terméknél használnak. Ez mind az információszolgáltatók, mind a végfelhasználók számára gondot jelent.

Ez az írás egy kutatási projekt része. Mivel jelenleg nincs köteles példány vagy központi katalógus, az elemzett adatok az általában megbízhatónak elfogadott TFPL CD-ROM Directory kiadványokból származnak.

Milyen kiadványt tekintünk teljes szövegűnek?

Kezdetben CD-ROM formában elsősorban referáló és indexelő kiadványokat jelentettek meg. Az 1987-es 28%-kal szemben 1994 elejére már 42% volt a teljes szövegű adatbázisok aránya.

Mit jelent a teljes szövegű adatbázis? 1995-ben a szöveghez hozzátehetjük a táblázatokat, térképeket és sok egyebet, ami a szöveg mellett még egy munka integráns részét képezheti. Éppen az teszi a CD-ROM formát olyan izgalmas információforrássá, hogy nem kell csak a szövegre korlátozódnia. A korábbi extrákat most már elvárják. A *The Times* CD-ROM-változatában már fényképek is vannak. Lassan talán módosítani is kell a CD-ROM-termékek jelenlegi kategorizálását.